

Dílejší změny rodinného práva proběhnuvše v ČR v minulých letech vytvořily půdu pro zásadní krok, kterým je znovuzačlenění rodiněprávních institutů do občanského zákoníku. Ten se má stát v souladu s evropskými tendencemi základním pramenem soukromého práva ČR. Na první pohled je zřejmá snaha o diskontinuitu vůči socialistickému právu. Jedná se vlastně o takový návrat do „civilizačního lůna rodinného práva“. Ministerstvo spravedlnosti již vytyčilo ve věcném záměru, že se má jednat o kodex jednotný, ucelený, systematicky přehledný, který bude upravovat jak statusové věci v manželství a rodině, tak otázky majetkové, včetně ustanovení o rodinném bydlení, o domácím násilí apod. Jsou to základní hodnoty, které je třeba respektovat.

Ze sociologických výzkumů ze současnosti vyplynulo, že instituce manželství prochází v naší západní civilizaci značnou krizí. Někdy se dokonce mluví o vůbec nejhlubší krizi od dob, kdy naše země přijala křesťanství. Pro poválečná léta byla charakteristická vysoká míra sňatečnosti, která postupně klesala. V období let 1989-1996 klesl celkový počet sňatků o třetinu a stal se tak nejnižším počtem, jaký byl na území ČR vůbec kdy zaznamenán.

Podstatná část populace ale přesto manželství uzavře. Tím se octne v oblasti působnosti právních norem upravujících majetkoprávní vztahy mezi manžely. Právní úprava těchto vztahů prodělala v minulých letech řadu změn. Dřívější rigidita byla odstraněna prosazováním principu autonomie vůle a smluvní svobody. Manželé a osoby opačného pohlaví, které se chystají vstoupit do stavu manželského, si mohou zvolit úpravu vzájemných majetkových poměrů tak, jak to nejvíce odpovídá jejich potřebám. Institutu SJM se nicméně nevyhnou, i kdyby si vyhradili jeho vznik až ke dni zániku manželství, neboť jej v tomto okamžiku budou stejně muset vypořádat. Obdobná situace nastane při sepisu tzv. předmanželské smlouvy, případně při zúžení rozsahu SJM.